

Projekt címe: Románia és a nyelvi jogok a közigazgatásban. Helyzetfelmérés

Tervezett kutatói csapat:

Toró Tibor, szociológus-politológus (kutatásvezető), Sapientia EMTE, Európai Tanulmányok és nemzetközi kapcsolatok szak

Bakk Miklós, politológus, BBTE Politikatudományi Tagozat

Ilyés Szilárd, filozófia tanár, a Bálványos Intézet vezetője

Bethlendi András, jogász

Sólyom István, politológus, a Mensura Transylvanica elemzőcsoport tagja

A Nyelvi Charta szabályozásának bemutatása¹

A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája (továbbiakban Nyelvi Charta) sajátos kisebbségvédelmi mechanizmus, amely nem magára a csoportra, hanem a csoportok által beszélt nyelvre koncentrál. Emellett, abban is eltér a tradicionális kisebbségvédelmi dokumentumoktól, hogy a normatív követelmények megfogalmazása mellett (II. kötelező rész) konkrét vállalásokat is kiír az országoknak (III. rész), amelyekből minden államnak aláíráskor választania kell, egyben azt is pontosítva, hogy mely nyelvek számára milyen követelményeket és kötelezettségeket tesz saját maga számára kötelezővé.

Fontos megemlíteni, hogy a kötelezettségek és követelmények legegyszerűbb összeállítására is komoly kötelezettségvállalást jelent az államok számára, hiszen általában nem csak jogi eszközökről, hanem intézményes keretekről is szó van.

A helyzetfelmérés fontossága és kisebbségjogi aspektusai

Románia 1995-ben csatlakozott a Nyelvi Chartához, majd 2008-ban ratifikálta azt. Vállalásai 2008. május 1-től léptek érvénybe. A román kormány a Nyelvi Charta érvénybe lépéséről szóló első jelentését 2010. június 26-án adta le, amelyet a Nyelvi Chartáért felelős szakértői bizottsága 2011. november 30-án véleményezett. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2012. június 6-án fogalmazta meg az ország számára ajánlásait.

A Nyelvi Charta értelmében az Európa Tanács Főtitkára a Charta végrehajtásáról a Parlamenti Közgyűlésnek részletes, kétévenkénti jelentés készít. A jelentésbe belekerülnek a Charta végrehatásával kapcsolatos új fejlemények is. Mivel Románia első jelentésének értékelése ebbe a ciklusba esik, a Főtitkárság a jelentésben foglalkozni fog az ország előrehaladásával is. A főtitkári jelentés véglegesítésére nincs pontos határidő, azonban az eddigi gyakorlat azt mutatja, hogy lezárásának határideje fokozatosan kitolódik (pl. a 2007-es jelentést 2007. október 24-én, a 2009-es jelentést 2010. június 21-én, a 2011-est pedig 2012. március 16-án hozták nyilvánosságra).

---

¹ erről részletesen lásd Kardos Gábor: *Kisebbségek: konfliktusok és garanciák*. Budapest: Gondolat, 2007, 89-111

Fontos adalék, hogy Románia októberben szerette volna leadni a jelentést arról, hogy Románia hogyan teljesítette a Nyelvi Charta ratifikálásával vállalt kötelezettségeit, azonban ennek véglegesítése késik.

A Nyelvi Charta és Románia

Románia a magyar nyelv esetében hét témakörben vállalt követelményeket és kötelezettségeket, melyek a következők: 1) oktatás, 2) igazságszolgáltatás, 3) közigazgatás és közszolgáltatás, 4) média, 5) kulturális tevékenységek és intézmények, 6) gazdasági és társadalmi élet, 7) határon átnyúló kapcsolatok.

A leadott első jelentés anyagát vizsgálva észrevehetjük, hogy Románia részletesen beszámol az oktatásban, a média és a határon átnyúló kapcsolatok területén, valamint a kulturális tevékenységek és intézmények támogatásában elért eredményekről. Ennek ellenére a jelentés elnagyoltan foglalkozik az igazságszolgáltatás, a közigazgatás, valamint a gazdasági és társadalmi élet területén megfogalmazott vállalásokról. Mivel az igazságszolgáltatásban gyakorolt nyelvi jogok ellenőrzése nehéz feladat, jelen helyzetfelmérés csak a két másik területre, a 1) közigazgatás és közszolgáltatás, valamint 2) a gazdasági és társadalmi élet területén hozott döntésekre koncentrált.

A két területen Románia vállalásai a következők

10. cikk – Közigazgatási hatóságok és közszolgálati szervek

1. paragrafus: Az állam azon közigazgatási kerületein, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelvet használó személyek száma az alábbi intézkedéseket indokolja, a Felek a nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogy az ésszerűen lehetséges, vállalják, hogy
    - a(iii). gondoskodnak arról, hogy a közösséggel kapcsolatban álló tisztviselők a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják azokkal a személyekkel fennálló kapcsolataikban, akik hozzájuk ezeken a nyelveken fordulnak, vagy
    - a(iii). gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók szóbeli és írásbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be, és választ is ezeken a nyelveken kapjanak, vagy
    - a(iv). gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók írásbeli és szóbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be, vagy
    - a(v). gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók jogérvényesen nyújthassanak be ilyen nyelvű dokumentumot;
  - b. széles körben használt közigazgatási szövegeket és formanyomtatványokat a lakosság számára, regionális vagy kisebbségi nyelveken, illetve kétnyelvű változatokban tesznek közzé;
  - c. megengedik, hogy a közigazgatási hatóságok dokumentumokat regionális vagy kisebbségi nyelven készítsenek.
2. paragrafus: Azon helyi és regionális hatóságokat illetően, melyek területén a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók száma az alábbi intézkedéseket indokolja, a Felek vállalják, hogy megengedik és/vagy bátorítják:
    - b. a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak azt a lehetőséget, hogy szóbeli vagy írásbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be;
    - c. a regionális testületek hivatalos dokumentumaikat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is közzétegyék;
    - d. a helyi testületek dokumentumaikat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is közzétegyék;
    - e. hogy a regionális testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;

- f. hogy a helyi testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;
  - g. a helyneveknél a regionális vagy kisebbségi nyelveken hagyományos és helyes formák használatát vagy elfogadását, ha szükséges a hivatalos nyelv(ek) szerinti elnevezésekkel együttesen használva.
3. paragrafus: A közigazgatási hatóságok vagy az ő nevükben tevékenykedő más személyek általműködtetett közszolgálati szerveket illetően a Szerződő Felek a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogyan az ésszerűen lehetséges, vállalják, hogy
- a. gondoskodnak arról, hogy használják a regionális vagy kisebbségi nyelveket a szolgáltatások nyújtásakor; vagy
  - b. megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak, hogy kérelmet ezeken a nyelveken terjesszenek elő, és úgy is kapjanak rá választ; vagy
  - c. megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak, hogy kérelmet ezeken a nyelveken terjesszenek elő.
4. Az 1., a 2. és a 3. bekezdések közül általuk elfogadott rendelkezések végrehajtására tekintettel a Felek vállalják, hogy az alábbi intézkedések közül egyet vagy többet meghoznak:
- b. elegendő számú köztisztviselő és más közalkalmazott foglalkoztatása, és ha szükséges, képzése;
  - c. azoknak az igényeknek a lehetséges mértékű kielégítése, melyek arra irányulnak, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein a regionális vagy kisebbségi nyelvet ismerő köztisztviselőket nevezzenek ki.
5. A Felek vállalják, hogy megengedik a családneveknek az érdekeltek kérésére a regionális vagy kisebbségi nyelveken történő használatát és felvételét.

13. Cikk – Gazdasági és társadalmi élet

- 1 paragrafus: A gazdasági és társadalmi tevékenységeket illetően a Felek az ország egészére nézve vállalják, hogy
- a. kiiktatnak jogalkotásukból minden olyan rendelkezést, mely igazolható okok nélkül tiltja vagy korlátozza a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a gazdasági vagy társadalmi élet dokumentumaiban, különösen a munkaszerződésekben és az olyan technikai dokumentumokban, mint a termékek és felszerelések használati útmutatói;
  - b. megtiltják, hogy a vállalatok belső szabályzataiba és a magánokiratokba, legalábbis amelyek az azonos nyelvet beszélők között jöttek létre, a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát kizáró vagy korlátozó Cikket kerüljenek;
  - c. fellépnek az olyan gyakorlattal szemben, mely elbátortalanít a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a gazdasági vagy társadalmi tevékenységek keretei között történő használatától;
  - d. a fenti pontokban jelzettektől eltérő módokon megkönnyítik és/vagy bátorítják a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát.
2. A gazdasági és társadalmi tevékenység tekintetében, a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein, abban a terjedelemben, ahogy a hatóságok hatáskörrel bírnak, és az ésszerűen lehetséges mértékben, a Felek vállalják, hogy
- c. gondoskodnak arról, hogy az olyan létesítmények, mint a kórházak, nyugdíjasházak, otthonok lehetőséget biztosítsanak arra, hogy az egészségügyi, életkori vagy egyéb okból gondozásra szorulókat regionális vagy kisebbségi nyelvükön fogadják és kezeljék;
  - d. megfelelő módon gondoskodnak arról, hogy a biztonsági felhívásokat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is megfogalmazzák;
  - e. regionális vagy kisebbségi nyelveken is hozzáférhetővé teszik a fogyasztók jogait érintő, az illetékes hatóságok által adott információkat.

A kutatás célja és megvalósítása

A fentiek értelmében jelen helyzetjelentés célja a közigazgatás és közszolgálat területét, valamint a társadalmi és gazdasági életet érintő vállalások ellenőrzése.

Ez három részből áll.

- Egyrészt, megvizsgálánk, hogy a fenti vállalások milyen formában kerültek bele a román jogszabályba, Románia milyen formában biztosítja a vállalt nyelvi jogokat a magyarul beszélők számára, valamint a Miniszteri Tanács ajánlásait milyen mértékben sikerült végrehajtani.
- Másrészt, egy levél keretén belül lekérnünk minden érintett polgármestertől, megyei tanácstól és prefektúráktól a nyelvi jogok érvényesítésére vonatkozó közérdekű adatot és megvizsgálánk ezen intézmények online kommunikációját.
- Harmadrészt, kiemelt esettanulmányok és gyakorlati ellenőrzés alapján megvizsgálánk, hogy hogyan ültették ezeket a gyakorlatba.
  - Ennek érdekében a kiválasztott települések különböző intézményeiben munkatársaink egy előre elkészített kérdőív alapján megpróbálnak magyar nyelv segítségével olyan tevékenységeket végezni, melyekre a törvény szerint joguk lenne.
  - Továbbá, több, a társadalmi és gazdasági élet területén tapasztalt jogok biztosítása best practice és worst practice típusú esettanulmányok keretén belül kerülnek bemutatásra.

Részletes információk a kutatásról

Toró Tibor, szociológus-politológus, telefonszám: 0722-322839, email-cím: torotibor@sapientia.ro

A projekt hivatalos email címe: nyelvi jogok@gmail.com